

2. Вавилов Ю.П. Задачи, пути и средства совершенствования профессиональной подготовки учителей начальных классов на современном этапе / Ю.П. Вавилов // Ярославский педагогический вестник. – 1998. – № 1. – С. 83–88.
3. Вища освіта в Україні. Нормативно-правове регулювання // Нормативний збірник : в 2 т. / [за заг. ред. М.Ф. Степка, Л.М. Горбунової]. – К. : ФОРУМ, 2007. – Т. 1. – С. 9–42.
4. Галузевий стандарт вищої освіти [ГСВО ДСВО-06-98]. Освітньо-кваліфікаційна характеристика “Молодший спеціаліст”, за спеціальністю 5.010102 “Початкове навчання” напрямку підготовки 01.01 “Початкова освіта”. – К. : Міністерство освіти і науки України.
5. Козакова Н.В. Організаційно-методичні засади педагогічної практики майбутніх вчителів початкової школи в умовах ступеневої підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Н.В. Козакова. – К., 2004. – 248 с.
6. Концепція педагогічної освіти / Вища освіта в Україні. Нормативно-правове регулювання / [за заг. ред. А.П. Зайця, В.С. Журавського]. – К. : ФОРУМ, 2003. – С. 658.
7. Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту) : Постанова Кабінету Міністрів України / Вища освіта в Україні. Нормативно-правове регулювання / [за заг. ред. А.П. Зайця, В.С. Журавського]. – К. : ФОРУМ, 2003 – С. 153–170.
8. Ушинский К.Д. Избранные педагогические произведения : в 2 т. / К.Д. Ушинский ; [под ред. А.И. Пискунова]. – М. : Педагогика, 1974. – 324 с.
9. Хомич Л.О. Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкових класів / Л.О. Хомич. – К. : Магістр-S, 1998. – 199 с.
10. Цільова комплексна програма “Вчитель” // Інформаційний збірник Міністерства освіти України. – К. : Педагогічна преса, 1997. – № 24. – С. 11–25.
11. Шапошнікова І. М. Підвищення ефективності підготовки майбутніх вчителів початкової школи до проектування уроку : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / І. М. Шапошнікова. – К., 1993. – 149 с.
12. Hayes D. Encyclopedia of Primary Education / D. Hayes. – Abington : Routledge, 2009. – 467 p.
13. Gill Nickolls. An Introduction to Teaching (A Handbook for Primary and Secondary school teachers) / Gill Nickolls. – 2nd edition. – London ; N. Y. : Routledge-Falmer, 2004. – 239 p.

ГРИНЬКО Т.

КИНОМИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

У ст. 56 Закону “Про освіту” зазначено, що педагогічні та науково-педагогічні працівники зобов’язані “настановленням і особистим прикладом утверджувати повагу до принципів загальнолюдської моралі: правди, справедливості, відданості, патріотизму, гуманізму, доброти, стриманості, працелюбства, поміркованості, інших добродійностей”. Учитель для учнів є не тільки джерелом корисної інформації, а й прикладом, зразком, який певною мірою впливає на розвиток особистості учня, майбутнього громадянина країни. К. Ушинський, А. Макаренко, В. Сухомлинський принципово відстоювали цю позицію, підкреслювали першочергове значення для педагога реалізації функції виховання. Тому у вищому навчальному закладі, в якому майбутні вчителі здобувають професійну освіту, виховання студентів повинно бути, як і навчання, процесом конкретним, цілісним, системним, здійснюватися у системі, під керівництвом досвідчених педагогів, із залученням різних засобів. Як вважає Н. Сергєєва, “поповнювати нестачу духовно-моральних переживань, почуттів, роздумів у процесі професійної підготовки вчителя можуть допомогти засоби мистецтва і художнього кіно. Саме кіно має найбільший ступінь наочності. Образи, які представлені в художніх фільмах, “готові” до безпосереднього сприйняття, вони сповнені кольором, звуком, рухом передають відчуття реальності того, що відбувається на екрані. На такий образ людині потрібно тільки відгукнутися. Цим пояснюється висока інтенсивність впливу кіномистецтва на людину, ефект емпатійної співучасті” [6, с. 62].

Функції мистецтва, його роль у вихованні та соціальному становленні людини досліджували Ю. Борєв, Д. Кобалевський, М. Каган, А. Малюков,

Б. Неменський, Л. Столович, Г. Шевченко та ін. Деякі аспекти виховання кіномистецтвом у школах та вищих навчальних закладах розглядали О. Баранов, К. Жмирова, Л. Кабо, І. Левшина, С. Пензін, Г. Поличко, Ю. Рабинович, Н. Сергеева, Ю. Усов, Г. Усова, О. Федоров, Л. Шиян та ін.

Але спеціальних досліджень, присвячених проблемі використання кіномистецтва як засобу духовно-морального виховання майбутніх учителів, на сьогодні немає.

Мета статті – розкрити можливості кіномистецтва як засобу духовно-морального виховання майбутніх учителів.

1990-ті рр. ХХ ст. – період остаточної переорієнтації молодіжної аудиторії від друкованого тексту до аудіовізуального. Особлива роль у цьому процесі належала кінематографу й телебаченню. У цей період руйнувалася вітчизняна кіноіндустрія, закривалися кінотеатри, екрани телебачення заповнювалися західною продукцією вкрай низької якості, на естраді панувала “попса”, тобто молода людина, яка не має достатнього життєвого досвіду, опинялася в середовищі, яке негативно впливало на її морально-естетичний розвиток [1, с. 157].

Найважче екранному мистецтву давалася духовність, душа. Мистецтво кіно не має багатовікової історії й великих попередників на зразок Данте Аліг’єрі, У. Шекспіра, О. Пушкіна, Л. Толстого. Кінокласика створювалася на очах практично людей одного покоління, вони були сучасниками Ч. Чапліна, С. Ейзенштейна, Ф. Фелліні, А. Тарковського та інших видатних майстрів. На початку ХХІ ст. доводиться з гіркотою констатувати: величезний потенціал авторського кінематографа залишається незатребуваним. Багатьом глядачам, особливо юним, властива розмитість уявлень про добро і зло, їхні естетичні потреби не тягнуться далі “ужастиків”, трилерів, невибагливих комедій і мелодрам. У мистецтві проголошена свобода вибору [1, с. 202–203].

Екран здатний розповісти абсолютно про все, що пов’язано з нашою планетою, з людством. Дитина росте, поступово вона стикається з “дорослими” проблемами: любов, сім’я, робота. Цей ряд легко продовжити: молода людина починає замислюватися про себе, про своє призначення в цьому світі, про суспільство і країну, в яких вона живе, про відносини з оточенням [1, с. 178]. Це особливо важливо для майбутніх учителів: перш ніж виховувати іншого, потрібно виховати себе, навчитися розрізняти добро і зло. Звертаючись до кращих творів кіномистецтва, можна допомогти студентам обрати орієнтири духовно-морального зростання, розширити життєвий досвід.

Яскравий і наочний образ сильніше діє на свідомість людини, ніж абстрактні міркування. До того ж образ збуджує емоції, а все, що людина переживає, залишає більш сильні враження.

Крім того, кіно як вид мистецтва користується особливою популярністю в сучасній студентській молоді. Так, у ході опитування студентів-першокурсників Горлівського державного педагогічного інституту іноземних мов виявлено, що 82,47% респондентам у вільний час подобається дивитися художні фільми, 23,93% студентів бажають відвідувати кіноклуб, присвячений перегляду кінострічок та їх обговоренню. Тому, за результатами анкетування, було обрано таку форму організації позанавчальної діяльності в навчальному закладі, як кіноклуб. З метою реалізації завдань духовно-морального виховання, спираючись на дослідження науковців та власний досвід, можна використати такі кінострічки:

Мультиплікаційні фільми:

“Сон смішної людини” (реж. О. Петров, 1992);

“Старий і море” (реж. О. Петров, 1999);

“Моя любов” (реж. О. Петров, 2007).

Короткометражні фільми:

“Міст” (реж. Б. Гарабедіан, 2003);

“За ім’я моє” (реж. М. Можар, 2005);

“І через тисячу років ...” (реж. М. Парамонов, 2008).

Фільми-казки:

“Сердце Дракона” (реж. Р. Коен, 1996);

“Казка про Зоряного хлопчика” (реж. Л. Нечаев, 1983);

“Хроніки Нарнії: лев, чаклунка і чарівна шафа” (реж. Е. Адамсон, 2005).

Фантастика:

“Аватар” (реж. Джеймс Кемерон, 2009);

“Інопланетянин Е.Т.” (реж. С. Спілберг, 1982).

Кінокомедії:

“День бабака” (реж. Х. Реміс, 1993).

Художні фільми:

“12” (реж. М. Михалков, 2007);

“Велика риба” (реж. Т. Бартон, 2003);

“Суспільство мертвих поетів” (реж. П. Уїр, 1989);

“Опудало” (реж. Р. Биков, 1983);

“Маленька принцеса” (реж. В. Грамматиков, 1997);

“Поліана” (реж. Сара Хардинг, 2003);

“Уроки французької” (реж. Є. Ташков, 1978);

“Врятуйте наші душі” (реж. І. Авраменко, 2005);

“Клас” (реж. І. Рааг, 2007);

“Ми з майбутнього” (реж. А. Малюков, 2008);

“Бункер” (“Останні 10 днів з життя Гітлера”) (реж. О. Хіршбігель, 2004);

“Відвідувач музею” (реж. К. Лопушанський, 1989);

“Повелитель мух” (реж. П. Брук, 1963) або “Повелитель мух” (реж. Гаррі Хук, 1990);

“Андрій Рубльов” (реж. А. Тарковський, 1966);

“Іванове дитинство” (реж. А. Тарковський, 1962);

“Острів” (реж. П. Лунгін, 2006);

“Поп” (реж. В. Хотиненко, 2010).

Наступною необхідною умовою для діяльності клубу, яку називає К. Жмирова, є педагогічне сприяння розумінню студентами проблематики й сенсу кінострічки на предкомунікативному й посткомунікативному етапах перегляду. Предкомунікативний етап – це своєрідне введення у фільм. Кожне засідання клубу починається з короткої розповіді про творчість режисера, сценариста, акторів, інших членів знімального колективу та попередньої бесіди, яка сприяє налаштуванню на перегляд кінострічки, створює естетичний і психологічний настрій сприйняття картини, пробуджує інтерес до фільму, формує історико-культурний контекст сприйняття.

Завдання посткомунікативного етапу перегляду – допомогти глядачам осмислити ідею фільму, авторський задум, сприяти формуванню власного ставлення до цієї проблематики шляхом організації обговорення [3, с. 20].

Наведемо декілька прикладів обговорення кінострічок:

1. “Ми з майбутнього” (реж. А. Малюков, 2008). Фільм торкається проблеми відповідальності людини за власні дії, слова та власний вибір. Перед переглядом фільму в учасників зустрічі запитали, як вони розуміють поняття “відповідальність”, за допомогою методики незакінченого речення: “Відповідальність для мене – це...”. Далі відбулось ознайомлення з тлумаченням цього поняття в словниках В. Даля, С. Ожегова. Наступним кроком було з’ясування того, чи збігається розуміння цього поняття учасників дискусії з поясненнями у словниках; що нового вони дізналися з трактування поняття. Подальший перебіг дискусії дав змогу визначити думку учасників щодо необхідності відповідальності кожного за що-небудь, кого-небудь у теперішній час та в майбутньому. Важливим етапом обговорення було визначення позиції, чи може взагалі людина прожити без відповідальності.

Після перегляду відбулась дискусія, метою якої стало з’ясування того, як розуміли відповідальність головні герої фільму спочатку та наприкінці подій. Проведена дискусія довела, що відповідальність – одна з головних моральних характеристик людини як істоти. Людина, здійснюючи будь-яку дію, має передбачати її наслідки як для себе, так і для інших, та бути готовою нести відповідальність.

2. “12” (реж. М. Михалков, 2007). Перегляд та обговорення цього фільму сприяє формуванню в майбутніх учителів такої потреби, як участь у долі іншої людини, здатності до милосердя, жертвовності. Перед переглядом фільму доцільно ознайомити учасників з тим, хто, на думку режисера М. Михалкова, є “святим”: “Святим гідний зватися лише той, хто завжди і будь-кому робить краще, ніж собі. Ми можемо інколи пожертвувати чимось для зовсім чужого, задля рідного йти на жертви готові багато, але так, щоб завжди і для будь-кого... Сподіваюся, люди зрозуміють: жертвувати собою задля інших надзвичайно важко, проте це єдиний шлях до порятунку... Не повинні бути головними цінностями лише ті, які можна купити або взяти в руки” [2].

Після перегляду фільму першим завданням учасників обговорення було пояснити значення слова “милосердя” і встановити межі милосердного ставлення. За допомогою біблійної енциклопедії і тлумачного словника вдалося з’ясувати, що чеснота милосердя в широкому її розумінні є основою всього життя християнина – всі десять заповідей засновані на милосерді до себе, інших людей і, нарешті, опосередковано, навіть до Бога.

“Милосердя як такого в цьому фільмі дуже мало. Незважаючи на те, що кожен персонаж у ході засідання ламав шкаралупу упередження, поспіху, неважності і після власної покайної мови визнавав чеченського юнака невинним, у кінці фільму, після того, як від кожного з них знадобилося рішуче взяти участь у долі підсудного, всі вони поквапилися повернутися до своєї шкаралупи”, – такого висновку дійшла більшість учасників диспуту.

Справжнє милосердя у фільмі виявляє аж ніяк не герой С. Маковецького – сучасного православного християнина, який першим проголосував проти винності хлопчика і змусив замислитися присяжних про його долю. Милосердя виявили у фільмі дві людини – покійний вітчим підсудного і герой М. Михалкова, голова присяжної комісії.

Коли ведучий додав, що милосердним є “...і директор цвинтаря”, розпочався новий виток суперечки про те, чи можна творити справи милосердя на нечесно зароблені гроші.

Після тривалого обговорення дійшли висновку, що фільм “12” ілюструє зміст євангельських притч. Найвиразнішою у фільмі є проекція притчі про милосердного самарянина, крім неї, у фільмі можна побачити притчу про нечесного домоправителя, притчу про сіяча, насіння якого потрапило на ґрунт душі присяжних засідателів і проросло кожне у свою міру і можливість. Милосердя як сукупність усіх християнських чеснот, таким чином, не може відразу вирости й дати сторазовий плід на кам'янистому ґрунті наших душ, тому не треба намагатися брати на себе справи відразу вище своїх сил, а просто робити стільки, скільки можеш [5].

3. Кінострічка “Острів” (реж. П. Лунгін, 2006) про почуття гріха й сорому, що відрізняють людину від тварини, про те, що є щось більш важливе, ніж зовнішнє життя. Проблема ж полягає в тому, що, одного дня оступившись, людина відповідає за свою провину все життя. Усамітнившись, вона намагається спокутувати свій гріх, робить добро для інших. І лише тоді, коли герой фільму дізнається, що людина, в яку він поцілював та вважав вбитою, вижила, настає заспокоєння. Постановка й вирішення проблеми етичного самовизначення досить своєрідна. Фільм не залишив студентів байдужими. Весь хід обговорення було спрямовано на з'ясування того, хто є досконалою людиною, як займатися власним самовдосконаленням?

4. Фільм “День бабака” (режисер Х. Реміс, 1993) дає змогу розглянути проблему свободи, проблему совісті. У ході обговорення цього фільму ми спиралися на досвід роботи з молоддю ігумена Мефодія (Кондратьєва):

Чи реальні події, що відбуваються у фільмі? Фільм “День бабака” – казка для дорослих. Гарна казка відповідає реальності на глибшому рівні, на рівні, не досяжному для побутового реалізму. Ця кінострічка – дуже гарна, глибока й добра казка.

Чи випадковим є збіг імен головного героя і бабака (Філ)? Озираючись на свою тінь, бабак Філ визначає, коли закінчиться зима. Філ Коллінз теж звертає увагу на “тінь”, яку він відкидає в світ. Піде він далі чи ні, чи закінчиться для нього “зима”, залежить від того, як Філ буде ставитися до своєї “тіні”.

Етапи в мотивації поведінки Філа? Які динаміка поведінки, його останній вибір? Поведінка Філа вибудовується за такою, внутрішньо достовірною і детально продуманою авторами фільму схемою:

- а) агресія на ситуацію й на тих, хто бере участь у ній;
- б) орієнтування в ситуації, усвідомлення її;
- в) при повній безкарності все дозволено: розпуста, гроші, кримінал;
- г) спроби “оволодіти” Ритою (любов зі знаком “-”);
- д) криза, спроби вирватися із ситуації (суїцид);
- е) відмова від орієнтації на себе (від егоїзму);
- ж) зростання динаміки самовіддачі (любов зі знаком “+”).

Фільм умовно можна поділити на дві частини відповідно до мотивації головного героя, до його установки: спочатку на самоствердження (а – д), потім на самовіддачу. У першій – Філ намагається змусити людей задовольняти будь-які його примхи, у другій – сам починає до самозабуття піклуватися про інших.

Життя, коли він робить себе центром Усесвіту, швидко набридає, оскільки дії з пристрастей не насичують душу людини, та і хвалитися, за великим рахунком, немає перед ким, свідки до ранку нічого не пам'ятають, його і їхні “вчора” не збігаються. Спроби заволодіти любов'ю Рити не вінчаються успіхом. Філ відмовляється приймати світ на таких умовах. Останній вибір егоїста – самогубство: “Світ влаштований погано, ця ситуація мене не влаштовує, я з неї вирушаю, я грюкаю дверима”.

Але вийти якраз і не вдається, вранці він знову прокидається в своєму ліжку. Тоді Філ обирає інший принцип свого життя: не самозбереження, а самопожертвування. І новий принцип йому подобається, життя наповнюється новим сенсом. Головний герой кінострічки, нарешті, розуміє, що протягом життя з нами залишається не те, що ми спожили, а лише те, що ми віддали.

Чому Філ став змінюватися на краще? Ніщо не може змусити людину змінити образ буття, це завжди її вільний вибір, навіть Бог не може примусити до цього. Але Філ любить Риту і, нарешті, починає розуміти, яка людина їй потрібна. Це допомагає герою зробити доленосний вибір. Коллінз обирає для себе принцип буття, співзвучний Риті, налаштовується на неї. Енергія його любові одна і та сама, а принцип буття обирається протилежний колишньому.

Як показано любов у фільмі? Любов показано по-різному. Спочатку сурогат любові – “голий” секс (стосунки Філа й Ненсі). Далі початкова взаємна симпатія головних героїв. Яскраво окреслено егоїстичне кохання Філа, його бажання володіти Ритою. Таке кохання не хоче й не вміє зважати на свободу ближнього. Філ був налаштований “купити” Риту своїми подарунками, залицянням, за допомогою цього змусити її полюбити себе. Але кохання – завжди вільний дар. Філ любив її задля себе й намагався скасувати свободу Рити, на що та незмінно відповідала незгодою. Після відмови героя від дріб’язкового егоцентризму відбувається перетворення його відчуття, яке гармонійно поєднує самовіддачу, жертвність, уміння зберігати свободу свою і своїй коханій, відвертість з ближніми.

Як Рита “примудрилася” за один день закохатися у Філа? Рита відчувала симпатію до Філа з дня знайомства, він був цікавий їй. А в останній день героїня побачила в ньому чоловіка благородної душі, про якого мріє будь-яка жінка. За довгий час спілкування з Ритою (це вона з ним спілкується лише другий день, але не він), Філ всебічно пізнав її і глибоко покохав. Людина безпомилково відчуває, коли її люблять (нічого не треба доводити) і бажає відповісти взаємністю. Змінюється якість уваги, яку він їй приділяє. Ним сказано небагато слів, але глибоке почуття вміє себе виразити. У зародженні кохання важливий не стільки час спілкування, скільки міра прозріння ближнього, глибина зустрічі й пізнавання. Історія свідчить, що в окремих випадках любов до Христа пробуджувалася в мучеників за лічені миті, і людина була готова віддати життя за Христа. День – це іноді дуже багато.

Чому Філ бореться за життя старого? Це приклад того, що називається паліативною допомогою. У нас ще живі стереотипи радянського минулого: якщо є надія на одужання хворого, його “витягують”, а якщо немає – забирайте його додому, він безнадійний. Але в якомусь сенсі всі ми безнадійні, і всі помремо. Питання не в самій смерті, а як до неї пройти життям, як цю смерть зустріти. Філ докладає всіх зусиль, щоб старий не помер цього дня, але марно. І все одно герой кінострічки не залишає старого, робить радісним останній день його життя, залишаючись з ним до останньої миті. Велика різниця – вмирати під парканом, коли весь світ забув про твоє існування, чи вмирати, коли над тобою схиляється кохана людина.

Як фільм ставить проблему свободи, проблему совісті? Диво свободи полягає в тому, що в одній і тій самій ситуації людина може вчинити по-різному. У цьому сенсі в кінострічці немає вільних: усі герої, заново опиняючись у тій самій ситуації, діють так само, як і попереднього разу, і лише інша поведінка Філа, який з ними спілкується, змінює їхні вчинки. Але для нього це завжди не той самий день, а новий, тому що він зберігає пам’ять про всі попередні дні, він “дорослішає” з ко-

жним новим повторенням дня бабака. Глядачі переживають диво свободи, усвідомлюють, що вони в своєму житті володіють величезним багатством: у тому місці і з тими людьми, які подарував їм Бог, самі будують свою долю.

Залишається таємницею, що відбувається із сумлінням Філа Коллінза. За сюжетом, герой зробив безліч непристойних вчинків, сумління має страждати, оскільки реально проживав кожен із цих гріхів. З іншого боку, наступного дня потерпілих немає, ні для кого вчорашнього дня бабака не було.

Якщо Коллінз образив людину напередодні, чи відчуває він каяття й сором, знов зустрівшись з нею? Чи з Філом відбувається те саме, що й з нами, коли ми раптово прокидаємося, а нам наснилося, що ми робили щось украй погане, ми з жахом думаємо: “Що ж я накоїв?”. Потім усвідомлюємо, що це примарилося і з полегшенням зітхаємо: наше сумління спокійне. Чи заспокоювалося сумління Філа так само кожного ранку?

Чому “коло” розімкнулося? Як правильно цю подію тлумачити? Цей фільм – казка. Можна пригадати казки “Яскраво-червона квіточка” Аксакова, “Лускунчик” Гофмана, американський мультфільм “Красуня і чудовисько”. Головний герой, у минулому жахливий егоїст, зачарований, стає чудовиськом, але чари втрачають силу за умови, якщо добра дівчина покохає героя, це поверне йому колишню людську подобу.

Дівчина покохає чудовисько, якщо побачить, що за потворною подобою приховане добре серце. Покохавши дівчину, чудовисько навчається любові. Ось і в цьому фільмі “чари” закінчилися, коли головна героїня Рита покохала Філа, і настав ранок наступного дня. Життя триває [4].

Фільми, які популярні серед студентів, можна обговорювати без попереднього перегляду, наприклад “Острів” (реж. П. Лунгін, 2006), “Аватар” (реж. Д. Кемерон, 2009).

Крім того, спираючись на досвід Н. Сергєєвої, додатково можна використовувати такі методи та завдання:

1. Перші враження. Їх можна не тільки вербалізувати, але й візуалізувати, зафіксувавши письмово на дошці у вигляді назв почуттів, переживань, які будуть називати учасники.

2. Колективний коментар, чому саме ці почуття викликав фільм у присутніх (що додає чи позбавляє в реакції глядачів позиція професіонала).

3. Оцінка того, наскільки позиція авторів кінострічки сприяє змінам особистого погляду, позиції, ставленню до обраної проблематики.

4. Творчі завдання:

– завдання “Стоп-кадр”: обрати сцену з фільму, яка відображає його головну думку, ідею. Дати їй назву (вербалізація назви);

– завдання “Бобслей” (термін працівників телебачення, яким визначають динамічний набір з “нарізки” яскравих кадрів): складання індивідуального емоційного конспекту фільму, в якому відображаються найбільш яскраві особистісні враження. Таке завдання краще давати під час повторного перегляду фільму;

– педагогічний анонс: скласти короткий рекламний текст для публічного озвучення: для кого та з якою метою цей фільм рекомендується подивитися (педагогам, батькам, дітям, студентам);

– кіноафіша: групове малювання (колаж) афіши фільму, який уже подивилися, з наступною презентацією та коментарями;

– кінокритика: аналітичний звіт про фільм у вигляді невеликої статті [6, с. 66].

Також можна використовувати методику “сінема-технології”, яка дає змогу вихованцю сприймати реальні уявлення про явища за допомогою кінематографічних творів. Сінема-технологія передбачає три основних етапи її реалізації: етюд, експлікація, рефлексія. “На етапі етюду ведучий анонсує фільм: можна прочитати вірш, афоризм, згадати відгук одного з глядачів тощо. Потім іде перегляд фільму. Етап експлікації передбачає актуалізацію переживань завдяки педагогічно сформульованим запитанням. На етапі рефлексії серед учасників відбувається пошук варіантів вирішення проблеми” [7, с. 6].

Висновки. Таким чином, у ході сприйняття й осмислення фільму відбувається ідентифікація глядача з героями, автором, емпатійне проникнення у внутрішній світ героїв, співчуття персонажам збагачує досвід майбутніх учителів, сприяє розвитку почуттів, формуванню духовно-моральних якостей.

Водночас робота, яка була проведена, не вичерпує проблеми, що досліджується. Потрібен подальший пошук інноваційних форм і засобів духовно-морального виховання майбутніх учителів.

Література

1. Баранов О.А. Тверская школа кинообразования: к 50-летию / О.А. Баранов. – Таганрог : Центр развития личности, 2008. – 214 с.
2. Ванденко А. Михалкова дюжина [Электронный ресурс] / А. Ванденко // Итоги. – № 36. – 586 с. – Режим доступа: <http://www.itogi.ru/archive/2007/36/15889.html>.
3. Жмырова Е.Ю. Киноискусство как средство воспитания толерантности у учащейся молодежи : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. пед. наук : спец. 13.00.02 / Е.Ю. Жмырова. – Тамбов, 2008. – 26 с.
4. Игумен Мефодий (Кондратьев). Обсуждение кинофильмов как метод работы с молодежью [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.miloserdie.ru/index.php?ss=1&s=9&id=12670&vote=1279813960>.
5. Круглый стол “Милосердие в фильме Н. Михалкова “12” [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.narodrad.ucoz.ru/publ/1-1-0-10>.
6. Сергеева Н.Ю. Кино в подготовке учителя / Ю.Н. Сергеева // Воспитание школьников. – 2009. – № 6. – С. 62–66.
7. Фиофанова О. Сінема-технологія як средство воспитания / О. Фиофанова // Воспитание школьников. – 2008. – № 3. – С. 5–8.

ГРИШКО А.Ю.

ПРОБЛЕМА ЦІННОСТІ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Трансформація принципів організації соціального ладу в період світової кризи ставить кожного нашого співвітчизника перед проблемою самовизначення й самореалізації в умовах нестабільності. Особливо гостро ця проблема постає перед педагогами.

У такій ситуації педагоги найчастіше обирають найбільш небажаний для суспільства сценарій – орієнтацію на виконання своїх обов’язків, виходячи із суто формальних ознак. В умовах низької конкуренції й неочевидних її перспектив у близькому майбутньому такий крок зберігає процесуальну присутність фахівця в педагогічному полі, але унеможлиблює втілення його екзистенційних намірів.

Тисячі талановитих українських педагогів, які працюють у сфері спорту, музики, театру, загальної освіти тощо будуть змушені віддавати значну частину своєї енергії на економічно більш вигідні проекти, ніж освітня галузь. Вони, ті, що за визначенням І. Зязюна [5, с. 307], є “вічно сповіданою і вічно живою Цінністю, непі-